

Sociologie Românească

ISSN: 2668-1455 (print), ISSN: 1220-5389 (electronic)

**REVENIRI LA GOICEA (MARE): SATUL ROMÂNESC
ÎNTRE MONOGRAFIEREA DE TIP GUSTIAN
ȘI ABORDAREA PROCESELOR LOCALE DE SCHIMBARE**

Sorin MITULESCU, Aurelian GIUGĂL

Sociologie Românească, 2025, vol. 23, Issue 2, pp. 57-74

<https://doi.org/10.33788/sr.23.2.4>

Published by:
Expert Projects Publishing House

On behalf of:
Research Institute for Quality of Life, Romanian Academy
and
Romanian Sociology Association

REVENIRI LA GOICEA (MARE): SATUL ROMÂNESC ÎNTRE MONOGRAFIEREA DE TIP GUSTIAN ȘI ABORDAREA PROCESELOR LOCALE DE SCHIMBARE

Sorin MITULESCU¹, Aurelian GIUGĂL²

Abstract

The Romanian village has long been an object of scientific interest, with strong foundations laid by the monographic school led by Dimitrie Gusti. Today, this legacy remains relevant, though the rural context has changed profoundly. Villages once documented by Gusti's teams offer valuable ground for tracing a historical trajectory that spans a century and several sociopolitical eras. This paper revisits key efforts to combine synchronic and diachronic perspectives in rural research, from the innovative methodologies of monographers such as H. H. Stahl and A. Golopenția to more recent studies focused on understanding both the lived realities of the Romanian village and its structural transformations. Reassessing and adapting the monographic model may also inform more effective and sustainable rural development policies. Drastically impacted by collectivization and forced systematization during communism, and entering a new crisis after 1990, the Romanian village faces acute challenges: mass emigration, aging populations, declining birth rates, deteriorating infrastructure, and weakened social cohesion. In this context, village research can no longer rely on descriptive or nostalgic approaches. Methodological renewal is essential. The present essay proposes a reflection on how a new monographic investigation – in the spirit of the early 20th-century inquiries – might be reimagined today. Using the case of Goicea Mare, first studied in 1925, we explore what aspects remain relevant and how a return to this site might shed light on the evolving dynamics of rural life in contemporary Romania.

Keywords: Romanian village, Goicea, monographic research, rural change, genetic sociology, political challenges.

¹ Cercetător independent, România, București. E-mail: sorin_mit@yahoo.com.

² Universitatea din București, Romania, București. E-mail: giugalaurelian@yahoo.com.

Monografia de tip gustian între echilibru și dinamism

Când primii monografiști au ieșit la teren în primăvara lui 1925 la Goicea Mare, ei urmăreau doar să realizeze „explorări sociologice pe teren” (cum scria Gusti în 1926, într-o scrisoare către Vulcănescu). Ei acționau în conformitate cu Proiectul pe care profesorul îl propusese Asociației pentru Știință și Reformă vizând înfăptuirea „cercetării monografice a câtorva sate reprezentative, din diferite regiuni ale țării...” Ideea lui Gusti era aceea de a depăși stadiul „sociologiei de cabinet” care „împrumută faptele de la istorici și etnografi, iar cifrele de la statisticieni” (Diaconu, 1990). În felul ăsta – considera Gusti – sociologia (ca sociologie a națiunii) putea să servească drept bază (credibilă) pentru măsurile practice responsabile (etice și politice) în raport cu națiunea.

Ieșirea la Goicea Mare a fost, așa cum se exprima M. Vulcănescu (unul dintre cei nouă studenți care l-au însoțit pe Gusti), o „anchetă științifică” desfășurată pe parcursul a câteva zile (25 aprilie-1 mai 1925), interval scurt, dar care i-a permis lui Vulcănescu să adune suficiente informații pentru a schița câteva caracteristici ale „vieții spirituale a sătenilor din Goicea Mare”. Putem să ne imaginăm cu ce material s-a întors echipa lui Gusti de la acea „anchetă”. Sigur medicinistul D. C. Georgescu, prezent și el în echipă va fi adunat date privind starea biologică a populației de săteni (copii, tineri sau bătrâni) din Goicea Mare. Nu știm despre ceilalți, dar probabil erau printre ei oameni cu formație în drept, istorie, poate și etnografie chiar dacă la momentul respectiv erau studenți la litere.

Și ca să întregim – pe cât posibil – atmosfera cercetării **din urmă cu o sută de ani**, să cităm pasajul introdus de Ion Conea în Introducerea la cele trei volume de materiale ale propriei sale monografii (la Clopotiva – vezi mai jos):

„Cine este domnul ăsta care a venit să ne tulbure tocmai acum, în preajma Sfântului Paște? Ce vrea el și cu cei zece din juru-i, tineri de nu le-a da nici mustața? Ce-or fi căutând doamne ferește, prin casele noastre? Unu, ieri mă întreba câte găini am; altu umbla prin cimitir și citea crucile; altu umbla după hrisoave d'ale de piele, de când cu... căpcăunii... La Goicea Mare, cum am spus a fost prima încercare, primul sondagiu...” (Conea, 1940).

La aproape 10 ani de la momentul Goicea Mare, scriind *Tehnica monografiei*, H. H. Stahl se va declara împotriva modei „anchetelor sociale” pe care le vedea cum proliferază (chiar și la noi în țară – subliniază Stahl). El le reproșează celor care practică acest gen de cercetare, faptul că nu urmează o metodologie „standard” (metodă comună de lucru). Desigur, acesta nu putea să fie un reproș adresat „pionierilor” din 1925, ci mai degrabă celor care ulterior i-au imitat (dar fără să respecte drumul deschis de ei, ci mai degrabă improvizând, conducând la „o veșnică luare de la început a unor experiențe pe care alții le cunoșteau mai dinainte (poate mai bine)” (Stahl, 1934).

Deci, Stahl opune unor „anchete sociale” improvizate, o metodologie standardizată, cea a monografiei. Viziunea lui Stahl la acel moment (1934) și în

primele pagini ale manualului de tehnică asupra monografiei părea să fie una mai degrabă funcționalistă, statică am zice. Metoda promovată de el era orientată către punerea în evidență a „legilor de încheiere ale societății, mecanismul socializării” (Stahl, 1934). Metoda (tehnica) monografiei urma să permită sociologului să pună împreună „toate faptele sociale” în așa fel încât „să formeze un tot unitar” și să evidențieze „... seria de condiții care determină felul de a fi al unei societăți”.

Citind mai departe din *Tehnica monografiei*, vom ajunge la un punct în care prima impresie, cea a poziției funcționaliste a lui Stahl se estompează și în locul ei apare o viziune mai apropiată de a materialismului istoric: demersul sociologic, ne lasă Stahl să înțelegem, se constituie dincolo de cadrul oferit de monografie. Pentru că demersul propriu al acestuia este „sociologia genetică” (e adevărat, sprijinită pe datele furnizate de disciplinele ajutătoare). Preocuparea și activitatea propriu-zisă a sociologului se va axa pe ceea ce în terminologia lui Gusti poartă numele de „manifestări”, iar în cea preferată de Stahl, de „probleme sociologice”. Tocmai în tratarea acestor „probleme sociologice” se evidențiază de fapt orientarea dinamică (istorică, dialectică) a viziunii lui Stahl: fără o asemenea orientare teoretică fără o viziune asupra ansamblului, cercetătorul se va simți înecat de fapte: „Acolo unde un etnograf sau un folklorist s-ar opri la un detaliu caracteristic sau pitoresc... sociologul va trebui să **caute procesul social** (subl. mea) care cuprinde și întrece detaliul. Sociologul va trebui să nu uite că este un veșnic căutător al funcțiilor sociale pe care fiecare detaliu îl are în totalul vieții omenești” (Stahl, 2001).

Acest pasaj ne arată de fapt o tensiune și totodată o ambiguitate a monografiei, aceea între punerea în evidență a stabilității, echilibrului, funcționalității, pe de o parte, și evidențierea proceselor (cu alte cuvinte a dinamicii, schimbării) pe de altă parte.

Tratând despre evoluția studiilor monografice pe durata de existență a Școlii de la București, un alt comentator remarcă discuțiile interne referitoare la rostul „monografiilor totale” sau la necesitatea, dar și limitele „acțiunii sociale” în cadrul local (Butoi, 2025). Dar, evident, la momentul descinderii la Goicea, acestea nu puteau încă să apară. Monografiștii erau îmbătați de farmecul cercetării de teren și nu își puneau alte probleme.

În cele ce urmează ne-am propus să urmărim cum au însoțit aceste polarități cercetarea monografică de la noi, cel puțin în câteva momente esențiale marcate (și remarcabile) pe parcursul celor 100 de ani de sociologie românească. Încercăm să trecem în revistă mai multe tentative de îmbinare a celor două perspective în cercetarea satului, de la metodologia și cercetările unor monografiști inovativi ca H. H. Stahl sau Golopenția, până la cercetări recente care abordează atât înțelegerea profundă a realității satului, cât și schimbările din lumea rurală. O a doua pistă de analiză o va reprezenta referirea la gradul de implicare acțională a cercetătorilor: în ce măsură a fost urmat (sau părăsit ca neviabil) imboldul acțiunii sociale în mediul sătesc.

Nu ne propunem să glorificăm modelul monografiei gustiene, și trebuie să fim conștienți de limitele demersului sociologic din perioada interbelică. Numeroși comentatori au scos în evidență neajunsuri metodologice (multe inerente perioadei de început), ca și nerealizările în plan practic și social (Bucur, 2019): problema pe care o analizăm spre final este în ce măsură suntem astăzi mai aproape de acea cunoaștere intimă a realităților satului românesc pe care și-au dorit-o membrii Școlii sau ne-am îndepărtat și mai mult de acel ideal.

Cercetări repetate în sate, baza evidențierii unor evoluții?

Faptul că mai mulți cercetători (inclusiv dintre cei care au făcut prima descindere) și-au propus să revină în satele monografiate ne arată că ei au resimțit pe de o parte insuficiența abordării inițiale (prea statică, prea locală), iar pe de altă parte, că au presimțit potențialul benefic pentru descifrarea socialului al punerii cap la cap a mai multor „fotografii” succesive, ca și al comparațiilor și tipologiilor.

Încercări timpurii

Încă din 1946-47 (deci în zorii unei perioade ce se spera să fie favorabilă reluării cercetărilor), monografiștii (reuniți în Consiliul Național de Cercetări Științifice, inițiat de Gusti) reușeau să sprijine reluarea cercetărilor la Runcu-Gorj și la Hodac-Mureș – sate unde avuseseră deja loc unele cercetări. Iar pentru 1948-49 stabileau o listă de localități în care să se facă cercetări monografice – Țara Oltului (în care cercetarea începuse în 1939, sau abordarea structurii sociale a vieții moșilor – subiect ce fusese abordat în 1937 (Bădina, 1965). Că era vorba de cercetarea dinamicii sau mai degrabă de finisarea unor cercetări începute dar neterminate, nu putem ști cu precizie.

O viziune apropiată pare să fi împărtășită și de statisticienii (sub conducerea lui M. Biji) din Direcția Centrală de statistică. Aceștia desfășoară „cercetări de sociologie rurală în numeroase localități din țară. Într-o primă etapă, între 1954 și 1956 au fost astfel cercetate un număr de 20 de sate, printre care nouă mai fuseseră cercetate în 1938 (probabil în lucrarea 60 de sate – nota mea), iar alte șapte au fost supuse unor investigații repetate în decursul celor trei ani de studii, astfel ca să se poată surprinde nu numai situația lor actuală, ci și evoluția lor în timp” (Constantinescu, 1966).

Tot de la Miron Constantinescu aflăm ceva mai explicit despre activitatea „monografică” a Institutului de Cercetări Economice. Acesta ar fi continuat studiile desfășurate la Direcția de Statistică¹, extinzându-le de la cercetarea unor sate, la cercetarea unor întregi zone: în 1958, opt zone cuprinzând 53 de sate și o localitate industrială, iar în 1958-59, șapte zone cuprinzând 56 de localități între care un centru urban (probabil Reșița) și trei centre muncitorești (Constantinescu, 1966). Programul „monografic” era anunțat în august 1957, într-un articol publicat

în *Contemporanul* (Murgescu, 1957). Sopul enunțat era de a furniza material documentar necesar pentru elaborarea directivelor de politică economică. Temător să nu fie acuzat de partizanat „gustist”, Murgescu anunță clar că nu vor fi monografii sociologice, ci economice: „din complexitatea relațiilor sociale noi ne concentrăm asupra relațiilor economice, cu alte cuvinte privim fenomenul social, exclusiv prin prisma raporturilor de producție”. Totuși, autorul subliniază și valoarea principală a monografiei, aceea de a furniza date calitative, menite să completeze informația statistică.

Este destul de dificil de a interpreta foarte clar mesajul transmis prin articolul lui Costin Murgescu la 9 august 1957, în condițiile în care în iulie același an, o Plenară a CC al PCR tocmai îl criticase aprig pe M. Constantinescu, anunțând destituirea acestuia din funcția de Ministru al Învățământului și numirea sa tocmai ca director al ICE. Iar această numire era urmată – cum s-a văzut – de raporturi nu tocmai cordiale între cei doi, pe durata mandatului lui Constantinescu la ICE. Și de fapt, nici nu trecea mult timp de la publicarea articolului semnat de Murgescu până când, de la vârfurile ideologice ale partidului, prin vocea lui Ștefan Voicu aveau să fie criticate rezultatele unor „cercetări monografice”. Ștefan Voicu făcea referire în mod concret la greșelile ideologice ale unor cercetători de la ICE, dar și ale direcțiunii institutului (inclusiv M. Constantinescu, deși nenominalizat) care prin cercetări locale au ajuns să pună la îndoială anumite hotărâri ale Plenarei din decembrie 1956. În fapt era vorba despre comunicarea susținută de un anume cercetător, Grigorescu (încurajat de M. Constantinescu) care, întemeiat pe date culese de echipe monografice ale ICE în toamna anului 1957, invalida justetea desființării cotelor obligatorii, singurele capabile după opinia sa să asigure fondul centralizat al statului (Vasile, 2018).

Dincolo de subteranele și meandrele politice ale perioadei, reținem potențialul destabilizator al cercetării monografice care dădea fiori celor obișnuiți cu disciplina cazonă a directivelor transmise de sus în jos.

Mihail Cernea la Belinț: o comparație consistentă

Angrenat într-un proiect internațional de cercetare, M. Cernea, șeful colectivului de „materialism istoric” de la Institutul de Filozofie, a ținut neapărat (în 1966) să lege propriile cercetări de tradiția gustiană interbelică. Oportunitatea este oferită de un proiect internațional coordonat de polonezul B. Galeski și de francezul H. Mendras și care presupunea alegerea a două localități din România, din zone de șes cu profil net agricol. Pentru alegerea localităților pilot au fost în prealabil vizitate mai multe localități rurale printre care și câteva unde se desfășuraseră cercetări monografice (Nerej, Drăguș, Sîrbova, Runcu, Belinț, Rușeț etc.). În final doar localitatea din Câmpia de Vest, Belinț (cea care facuse obiectul unei monografii relizate de membrii Institutului Social Banat-Crișana în 1934), a întrunit criteriile de selectivitate. Acea monografie reprezentase o inițiativă proprie (în bună măsură

conceptualizată de băănăţeanul Anton Golopenţia, acceptată apoi de întreaga şcoală). Iniţiativa constase în mutarea centrului de interes de la descrierea exhaustivă a tuturor aspectelor vieţii sătęşti, la centrarea pe o singură problemă – denatalitatea (Cernea, 1970).

De altfel, această centrare pe problemă a constituit şi dificultatea pe care au avut-o de trecut sociologii români în încercarea lor de a folosi informaţii vechi într-o cercetare nouă (Cernea, 1970). Tematica din 1966 era diferită de cea din 1934. Formatul proiectului internaţional impunea cercetătorilor să se focalizeze pe aspectele asimilării progresului tehnic. Aşa că doar câteva (puţine) dintre informaţiile produse în 1934 au putut fi comparate cu cele adunate în 1966: aspecte legate de serviciile sanitare (mai ales înzestrarea tehnică a acestora), modalităţile de iluminare a locuinţelor şi folosirea combustibilului lampant (până la al Doilea Război) în raport cu racordarea la curent electric din perioada postbelică. Asemenea date disparate puneau totuşi în evidenţă un anumit progres (exploatabil din punct de vedere propagandistic). Date interesante apar şi în privinţa modelului de locuire: elementul nou constă în modernizarea încăperii „de curat”. Locul lăzii de zestre este luat de şifonierul cumpărat odată cu întreaga garnitură dormitor sau „studio”. Se constată şi o reducere a numărului de persoane care dorm în aceeaşi camera – dar pe fondul reducerii generale a numărului membrilor de familie – nota mea (Cernea, 1970).

Revenirile profesorului Stahl pe urmele vechilor monografii

După reabilitarea sociologiei din anii ‘60, ajuns deja la o vârstă venerabilă, H. H. Stahl va mai avea, uneori, ocazia de a revizita unele dintre locurile unde desfăşurase cercetări în cadrul echipelor monografice şi în anumite condiţii, de a putea reflecta la schimbările sociale ce puteau fi puse în evidenţă. Însă nu toate ocaziile au fost fructificate la maxim, după cum vom vedea.

Trei sunt locurile în care, sub o formă sau alta, în anii ‘70 au fost reluate cercetări sociologice în comunităţi investigate în urmă cu peste patru decenii de monografiştii lui Gusti. Este vorba despre Drăguş din Țara Făgăraşului, Runcu din Gorj şi Nerej din Vrancea.

La Drăguş

Un sat monografiat în urmă cu 40 de ani şi pe care profesorul Stahl poate să-l viziteze este Drăguşul – satul unde în perioada interbelică se adunase material bogat, capabil să susţină cea mai completă monografie, monografia model: „Afirm că încercarea Drăguşului va rămâne excepţională pentru că este cât se poate de greu să se facă studii atât de amănunţite cât au fost acelea” (Stahl, 1936). De fapt, nu era vorba din partea profesorului doar de o simplă vizită, ci acesta chiar purcede la o cercetare pe cont propriu, ajutat de un vechi colaborator al monografiştilor, învăţătorul pensionar Ion Sofonea. În articolul pe care îl şi publică destul de

repede după cercetare, Stahl se arată preocupat de schimbările intervenite în comunitate, dar mai ales de viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat al locurilor și oamenilor. El apreciază că articolul său este o „schită” produsă „cu scopul să demonstreze interesul reluării unor vechi studii rurale pentru a vedea mai clar procesele și tendințele sociale de dezvoltare ale satelor noastre în ultimele decenii, sub împătritul aspect al economiei agrare, economiei industriale, sistematizării teritoriale și culturii” (Stahl, 1972). Dacă în 1936 afirmase că nu mai este nimic de studiat la Drăguș, nu se poate merge mai departe (Stahl, 1936), iată că peste câteva decenii constată schimbări care ar impune o reluare a cercetărilor.

Apare interesant pentru el să urmărească în ce fel reacționează „sate arhaice, brusc supuse unei influențe transformatoare de dublă origine”: influența orașelor industriale din apropiere pe de o parte și politicile de stat (colectivizare, învățământ etc.) pe de altă parte. Profesorul constată că în ciuda unor mari schimbări în structura de proprietate și în organizarea producției, satul își menține încă nealterate anumite caracteristici sociale: vecinătăți, neamuri, reguli vechi care încă mai funcționează. Prezentarea Drăgușului în articolul publicat rămâne totuși sumară și reprezintă mai degrabă un îndemn pentru aprofundări ulterioare.

Realizat în chiar același an cu o altă cercetare complexă în Vrancea (despre care tratăm mai jos), demersul de la Drăguș al profesorului Stahl ar putea fi considerat chiar o replică la abordarea echipei Miron Constantinescu și un exemplu de ce s-ar fi putut face și la Nerej, dar nu s-a dorit de către cei implicați (vezi mai jos).

Tot la capitolul „reveniri la Drăguș” trebuie să notăm și încercarea ambițioasă și interesantă realizată de Alina Juravle peste încă câteva decenii, în 2013-2014 când cercetătoarea relizează un studiu de caz asupra unei gospodării din Drăguș, din dorința de a suplini măcar parțial deficitul de cunoaștere înregistrat în sociologia națională. Ea nu este nici pe departe satisfăcută cu modalitățile cantitativiste în care se înregistrează schimbările sociale la sat, incapabile să capteze „fața umană, concretă și nuanțată a realității sociale” (Juravle, 2020). Consideră că astfel „perioade întregi din istoria recentă a diferitelor regiuni rurale ale României ne sunt necunoscute dincolo de un nivel superficial, după cum mai mult necunoscut sociologic și antropologic, ne este prezentul acestor zone, cu variațiunile sale” (Juravle, 2020). Încercarea ei, limitată la o singură gospodărie, din satul cândva cercetat în amănunt de echipele monografice, reprezintă mai degrabă un semnal de alarmă față de irosirea unor oportunități de cunoaștere ce sunt pe cale să dispară definitiv.

La Runcu

Ultima revenire a profesorului Stahl pe locurile unor vechi șantiere monografice pare să fi avut loc în vara lui 1974 la Runcu – Gorj. Aici s-a organizat pentru practica din acea vară a studenților de la sociologie chiar o simulare (probabil cu scop didactic) a abordărilor în stil metodologic monografic. Cercetarea de la Runcu a constituit exclusiv inițiativa profesorului Stahl. Grupul de studenți (din care unul

dintre semnatarii acestui articol a făcut parte) a fost instruit să adune informații referitoare la diferite aspecte din viața satului: de la practici agricole și tehnici hidrografice la obiceiuri de familie și ritualuri. A fost utilizat și un chestionar care s-a aplicat pe un eșantion de gospodării țărănești din toate satele comunei Runcu. Chestionarul cuprindea date referitoare la mărimea și structura familiei (pe care studentul operator trebuia să o prezinte sub forma unui arbore genealogic), nivelul veniturilor (pe o scală), caracteristicile casei și dotarea cu bunuri a gospodăriei. S-au întocmit separat și fișe dedicate unor aspecte speciale și s-au discutat cele văzute în cadrul unor ședințe plenare ce aveau loc în fiecare seară. Profesorul Stahl a luat parte personal la asemenea întâlniri și a rămas timp de două săptămâni în Runcu. Pe parcurs, profesorul era vizitat de diferiți cercetători din București care rămâneau în sat câteva zile, însoțeau studenții pe teren, purtau discuții cu stafful echipei. Unii dintre ei aveau desigur în minte anumite scrieri ale monografiștilor din perioada interbelică.

Deși studenții nu erau (nu puteau fi) foarte bine pregătiți metodologic (metoda monografică a Școlii Gusti nu fusese prezentată decât foarte sumar în facultate și mai ales dintr-o perspectivă predominant negativă – ca descriptivă, statică, eclectică) și nici nu aveau suficientă maturitate științifică pentru a urmări în mod independent un anumit aspect de viață rurală, este posibil ca din materialul adunat de ei să fi putut ieși o interesantă monografie a satului Runcu la momentul 1974. Și poate și un studiu panel, dacă diagnozei la zi i s-ar fi alăturat lucrări întocmite de participanții la monografia din 1930 cum ar fi cercetările asupra mentalității satului realizate de Gh. Focșa sau lucrările despre industriile sătești realizate de Adrian Negrea sau M. Buzuca (Stahl, 1936) și altele dintre materialele realizate în campania 1930. Din păcate, informațiile colectate de studenți nu au fost în nici un fel valorificate; în final, chestionarele și fișele realizate au fost răstăcite odată cu desființarea Laboratorului de Sociologie al Universității în același an, imediat după dispariția neașteptată a lui Miron Constantinescu. În mod ciudat, nici profesorul Stahl și nici colaboratorii săi implicați în proiect nu au mai acordat prea multă importanță acestei finalizări. Dacă ar fi avut o intenție clară în acest sens, ar fi putut salva măcar o parte din materialele adunate.

Doi dintre studenții participanți la acea practică de vară, dintre care unul fiind subsemnatul, Sorin Mitulescu, am realizat lucrări de licență sub îndrumarea profesorului Stahl. Eu am ales o temă despre tipologia localităților rurale din județul Gorj, folosind mai ales date statistice. De la profesorul Stahl am reținut atunci ideea utilității unei abordări mai largi decât cea strict locală ce fusese specifică școlii monografice gustiene. Nu am primit însă vreo sugestie de la profesorul coordonator în sensul unei abordări comparative, longitudinale sau al unei raportări la datele colectate de monografiști. În acțiunea sa de coordonare profesorul era destul de reținut și lăsa mai degrabă inițiativa studentului să găsească singur calea de urmat. Aceeași impresie mi-a împărtășit-o și colegul meu care a tratat despre economia gospodăriei țărănești, din nou fără referiri la situația din Runcu sau la alte experiențe ale Școlii monografice. Deci odată plecat de la

Runcu, deși el fusese inițiatorul revenirii, profesorul Stahl nu părea să mai fie prea interesat de a stimula raportarea la experiența Școlii monografice. Să fi simțit oare lipsa de interes real a celor din jurul său pentru asemenea comparații sau să fi fost dezamăgit de calitatea muncii la teren? E posibil să le fi resimțit pe amândouă.

La Nerej ? Cine nu a dorit comparația?

Nerejul, locul de departe favorit al cercetărilor întreprinse de Stahl, nu a putut beneficia de o cercetare comparativă longitudinală, deși, paradoxal, sociologia românească s-a manifestat din plin printr-o nouă cercetare (aproape monografică) la fața locului în anii de avânt socialist. În 1971, autoritățile centrale și cele județene din Vrancea demarează o „cercetare complexă” în „zona depresionară și montană”, coordonată științific de Miron Constantinescu (xxx, 1972). Era, chiar dacă nu se recunoștea oficial (și) o revenire după foarte mulți ani pe urmele echipei monografice care făcuse cercetările de la Nerej. Acolo, Stahl a venit prima dată în cadrul echipei Gusti în 1927 și apoi a revenit după 11 ani, în 1938 cu scopul de a finaliza monografia. În acest fel – foarte laborios – s-a putut ajunge la monumentala lucrare în trei volume, tradusă în franceză în vederea congresului mondial de sociologie ce urma să aibă loc la București. Problema pe care o ridicase H. H. Stahl în 1939 fusese cea a rezistenței la schimbare în Țara Vrancei. El atrăsese încă de atunci atenția asupra necesității ca orice reformă (modernizare) să plece de la luarea în considerare a realităților sociale existente (Stahl, 1939). O asemenea abordare ar fi fost cu atât mai necesară în anii '70, în condițiile în care tot mediul rural din România fusese supus timp de peste două decenii unor presiuni brutale către însușirea unui nou model social.

Proiectând noua cercetare, Miron Constantinescu se inspiră evident din experiența monografiștilor, mobilizând pe lângă sociologi (de la Laboratorul de sociologie al Universității și de la Institutul de Filosofie) și mulți alți specialiști – geologi, geografi, hidrografi, silvicultori, agronomi, arhitecți, biologi etc. – din instituții centrale sau județene. Existau deci cam toate ingredientele pentru ca cercetarea să se constituie într-o replică a monografiei gustiene (mai puțin descinderea călare pe dealurile Nerejului pe care și-a permis-o profesorul Gusti în 1927, pe care nu și-o putea permite „tovarășul Miron”, 44 de ani mai târziu). Și totuși, diferența rămânea sensibilă în defavoarea demersului din 1971. Dacă în 1927 în centrul preocupărilor se situau urmașii răzeșilor văzuți dintr-o perspectivă profund umanistă, sociologico-istorică, iar cercetarea își propunea să valideze un model teoretic fundamental, abordarea de peste patru decenii ne apare marcată de empirism, pragmatism mai degrabă ingineresc și multe tabuuri ideologice.

Într-o sinteză a discuțiilor la încheierea cercetării din Vrancea (redată în paginile revistei *Viitorul social*) numele profesorului Stahl este menționat nu doar de liderul politic local (în materialul său introductiv care urmărea aproape exclusiv jaloane ideologice), ci și de unii membri ai „colectivului sociologic”: Mihail Cernea, de exemplu face referire în cadrul discuțiilor la „lucrările sociologice-istorice ale profesorului H.H. Stahl” privind „structurile devălmașe”. Plecând de aici, Cernea critică abordarea „îngust economică” a unor participanți la discuții, subliniind că „problema creșterii animalelor nu este egală doar cu problema pășunilor. Ea este o problemă de structuri sociale” (xxx, 1972, 929). Cu alte cuvinte, apreciază că pe linia tradiției sociologice (de a da importanță aspectelor sociale – nota mea) s-ar fi putut găsi soluții de cointerесare a crescătorilor de animale. Era o critică destul de clară din partea șefului de sector de la Institutul de Filozofie față de structurile colective rigide și impuse ale „cooperativelor” care nu se potriveau practicării oieritului tradițional. Iar acesta la rândul său, spre stupefacția activiștilor îndoctrinați, se încăpățâna să își mențină plusul de eficiență. O asemenea critică având semnificație politică foarte pregnantă se sprijinea pe moștenirea sociologică de la Gusti - Stahl.

Nu la fel de empatic cu cercetările Școlii Gusti și nu de aceeași părere cu mai tânărul său coleg, s-a arătat a fi, cu acea ocazie, Miron Constantinescu. După ce menționează cu scrupulozitate și cu deferența cuvenită volumele publicate de H. H. Stahl despre satele devălmașe și despre Nerej, el conchide că acestea, deși sunt contribuții merituoașe, sunt referitoare la trecut și fără prea multă relevanță pentru prezentul și mai ales pentru viitorul regiunii din Vrancea.

Din păcate, profesorul Stahl nu ia parte la aceste discuții și, deși atât de frecvent invocat de participanți, nu poate oferi nici măcar o replică. Este foarte straniu că, deși lăudat pentru cercetările sale realizate în zonă, H. H. Stahl nu a fost de fapt cooptat în echipă, nu a fost invitat la lucrările Simpozionului și nici nu a avut ocazia să revadă (ca cercetător) o zonă pe care o cunoscuse foarte bine.

Din câte am reușit să aflu, profesorul Stahl nu s-a deplasat nici măcar pentru vreo scurtă vizită prin locurile cercetate din Vrancea. În ce ne privește, exprimăm părerea că a ezitat să meargă de unul singur la Nerej. După cum se știe (Antimirescu, 2023), în anii ‘50 în zona Năruja-Herăstrău, nu departe de Nerej, avuseseră loc violente confruntări între localnici și forțele comuniste de ordine. Este probabil că profesorul avea informații despre teroarea care se dezlănțuise nu cu mulți ani în urmă împotriva rezistenței anticomuniste din Vrancea în general și din zona Năruja-Nerej în special. La rândul lor, experiențele terifiante ale atâtor colegi ai săi din Școala monografică nu puteau să nu își lase amprenta pe strategia comportamentală a profesorului Stahl, chiar dacă el primea asigurări de stimă și admirație din partea celor aflați atunci la putere.

Viziuni dinamice în chiar cercetarea monografică (pe problemă)

Vulcănescu la Goicea

Despre descinderea la Goicea Mare ne-au lăsat câteva imagini (probabil culese de la participanți) atât geograful Ion Conea (vezi la început), cât și profesorul Stahl (citând din procesele verbale ale seminarului de sociologie condus de Vlădescu-Răcoasa). În arhiva respectivă erau consemnate fapte de pe teren și chiar mici studii pe teme cum ar fi statistica faptelor penale, date biologice sau demografice și un studio „Despre adventiști” aparținând lui I. Costin și apreciat de Stahl ca „foarte bun”. Nu este consemnată nici o contribuție aparținând lui Mircea Vulcănescu, cel menționat de Stahl ca având o „gândire fenomenologică” (Stahl, 1936). Și totuși, în cele câteva zile cât a lucrat la Goicea, studentul Vulcănescu a produs o analiză a tranziției sociale de toată frumusețea, singurul material încheiat și publicabil rămas din acea „excursie științifică” de la Goicea Mare.

El sesizează influențele orașului asupra diferitelor categorii de săteni, pe care îi clasifică în trei tipuri: tipul „primitiv”, tipul „emancipat” și tipul „adventist”.

Ceea ce îl interesează pe Vulcănescu este să explice „schimbările culturale din comună” (Vulcănescu, 1990). Pentru aceasta va inventaria (și menționa) nu mai puțin de 47 de fapte sociale și practici locale (observate la fața locului) și grupate în mai multe capitole: Moda (vestimentară), Spiritul economic, Obiceiurile, Cultul morților, Alte Credințe și superstiții, corespondențe psihoeconomice. Abordarea este în același timp complexă și dinamică.

Golopenția (Cornova)

Cercetarea procesualității a fost o provocare pentru componenții Școlii sociologice și în mod special pentru A. Golopenția. Era clar pentru mai toți (după mai mulți ani de studii aprofundate prin satele României) că aceasta nu se va lăsa surprinsă prin folosirea de metode preluate din științele naturii (Golopenția, 1932). Procesualitatea este permanentă și nu poate fi echivalată cu alăturarea (succesiunea) unor „tipuri structurate, care, odată înfăptuite s-ar păstra neschimbate vreme îndelungată (Golopenția, 1932). Format în universitățile germane, Golopenția promovează (de fapt continuând pe linia maestrului său de la București) o sociologie bazată pe categorii ca unitate, reacție, proces. Cunoașterea socială trebuie să fie directă, activă (participativă). Monografia îi oferă cercetătorului ocazia să se comporte în felul dorit pentru a putea capta înțelegerea procesului de schimbare. Studiarea în interiorul unui interval scurt de timp nu îl deranjează pe cercetător; el găsește o soluție dincolo de cea a reluării cercetării după un număr mai mare de ani. Acesta realizează „descrierea amănunțită a prezentului care să cuprindă înfățișarea, destul de bine conturată a dinamicii ființării fragmentului studiat înăuntrul intervalului de timp accesibil și al tensiunilor prin care se traduce în actual” (Golopenția, 1932).

În acest demers, utilizând și metoda „supraviețuirilor” (de la Taylor), cercetătorul face apel la „construcții, podoabe și toate cele asemănătoare” (Golopenția, 1932) reconstituind modul „în care au luat naștere și în care au subzistat”. În studiul său de la Cornova, Golopenția evidențiază cu măiestrie „pătrunderea formelor și atitudinilor orășenești și modul cum s-a ajuns ca satul să ia ...tot mai mult înfățișarea nivelată și uniformă ...din aglomerările urbane” (Golopenția, 1932).

Influențat metodologic și de un Alfred Weber (cu importante contribuții în teoria culturii, dar nu numai), Golopenția aplică viziunea dinamică la „unități reduse ca satul” (în timp ce viziunea lui Weber era macro-istorică) unde procesele se desfășoară ca „iradiere a înaintării, realizate în anumite straturi ale acestui cerc cultural în celelalte straturi ale lui. Nu se produce o „afinare organică uniformă”, ci doar acea „orășenizare” înțeleasă ca schimbare superficială (de suprafață). Și Golopenția ne prezintă tabloul mișcat al unui sat aflat în plin proces de schimbare (culturală). Reconstituirea procesului îi permite cercetătorului „să atribuiască (sic!) întâmplărilor și formelor trecute cunoscute sensul și virtualitățile imanente lor pe când erau încă în stare născândă” (Golopenția, 1832). Concluzia studiului este aceea că satul nu poate fi gândit izolat, rupt de restul lumii (oricât de autarhic ar părea). Iar acea rusificare (asimilare culturală forțată în cadrul Imperiului țarist – n. m.) constatată, este doar o etapă dintr-un proces mai amplu.

Ion Conea, Clopotiva

În cazul monografiei comunei Clopotiva (Conea, 1934), constatăm încă din sumarul celor trei volume, interesul pentru schimbări, pentru reconstituirea istorică a dinamicii. Iată câteva exemple:

- Când tratează Țara Hațegului, vrea să știe „originea” acesteia; la fel și în cazul proprietăților forestiere și este interesat mai ales de „cum apar așezările omenești” (procesul – nota mea);

- Orientarea istorică se vede și din interesul pentru „micile vetre părăsite unde a fost satul înainte de vatra actuală”;

- Chiar și climatul este tratat în manieră dinamică: în loc de a se vorbi despre climă, autorul propune termenul local de „mersul vremii”. Și se arată preocupat mai ales de momentele de trecere către noile anotimpuri: cum sunt vestite, ce semne observă localnicii;

- Atunci când ajunge la oameni, ceea ce interesează cel mai mult este „adaptarea omului din Hațeg la viața de la munte”; mijloacele de transport folosite sunt privite ca „expresii ale adaptării omului la mediul local”. Iar când se discută depre cum se îmbracă omul din Clopotiva ni se prezintă „cât a mușcat din el orașul”;

- În fine, graiul local este tratat ca un rezultat al influențelor suferite de-a lungul timpului.

Miron Constantinescu, Oarja

Dacă în 1938 se pregătise (în vederea Congresului Mondial) volumul *60 de sate*, cu o orientare zonală și comparativă, în 1939 A. Golopenția și M. Pop coordonează o „echipă de stânga” care realizează studiul *Plasa Dâmbovicului*. Avem din nou o orientare zonală (mai largă decât simpla monografie de sat), dar și una diacronică: se remarcă din acest punct de vedere studiul realizat de tânărul cercetător Miron Constantinescu care abordează problema „sărăcirii” din satele zonei.

Dincolo de sursele de inspirație nu doar marxiste, ci chiar staliniste ale lui M. Constantinescu (Bosomitu, 2015), abordarea aduce un suflu nou în peisajul monografist. Sunt deduse (din realitățile prezente ale satului) posibile schimbări în viitor:

Nemulțumiți de concepția magică religioasă și fatalistă a lumii, cei mai mulți evoluează către pozitivism rudimentar. Au mare respect pentru știință și medicină. Își încurajează copiii la învățătură. Au găsit, desigur, insuficiente mijloace de a lucra pământul deoarece n-aveau uneltele și chiar vitele necesare. Se unesc mai mulți... Sistemul acesta colectiv de muncă se numește «în pogonici» și arată un drum pentru viitoarea dezvoltare a țăranimii române... (Constantinescu, 1941).

Evoluții pe linia „acțiunii sociale” la sate

Dacă studiile monografice au fost continuate și într-o anumită măsură chiar dezvoltate pe parcursul unui secol, pornind de la nivelul de referință al primelor „explorări sociologice de teren”, nu același lucru se poate afirma despre componenta de acțiune socială. Aceasta a fost inițiată tot de „Școala Gusti” de la primele sale contacte cu lumea satului – se poate considera că inclusiv descinderea făcută de Gusti la Goicea Mare a avut o componentă de acțiune socială, atunci când Gusti făcea o donație bibliotecii satești și totodată devenea cetățean de onoare al comunei –, dar a fost amplificată abia mai tarziu, în anii '30. După primele câteva campanii monografice, cercetătorii gustiști au realizat cât de problematică este acea „coborâre în sat” care reprezintă o altă cultură decât cea urbană și opune rezistență oricărei intervenții din exterior, indiferent de cât de binevoitoare și benefică este aceasta (Rostás, 2023).

Dacă din anii '30 se manifestau chiar printre colaboratorii lui Gusti disensiuni cu privire la încercarea Profesorului de a alipi cercetării, componente de acțiune socială prin instituția Serviciului Social (Butoi, 2025), cu atât mai mult, în deceniile care au urmat Războiului nu s-a mai putut vorbi în România despre pedagogie socială și cu atât mai puțin despre antreprenoriat social, stimularea inițiativei locale sau spirit comunitar. În anii dictaturii comuniste, satul tradițional a încetat să mai fie recunoscut realmente ca o valoare în sine, iar intervențiile externe (politice, dogmatice, „revoluționare”) în lumea satului, adesea extrem de brutale, nu lăsau nici un spațiu pentru stimularea participării comunitare. Autoritățile comuniste nu

au abandonat cu totul proiectul inițiat de Gusti (cel care pusese bazele legislative și administrative ale dezvoltării căminelor culturale la sate), ci l-a deturnat către propriile obiective politice – convingerea sătenilor de importanța colectivizării, iar ulterior, susținerea proiectului demagogic al „omului nou” din perspectivă național-comunistă (Voinea, 2020).

Abia odată cu reintrarea României în lumea europeană au revenit (chiar dacă nu suficient de hotărât) și preocupările pentru revigorarea spiritului comunitar și activarea diferitelor segmente sociale din satul românesc (OECD, 2021). Nu este locul aici, dar credem că ar merita cercetată mai atent posibilitatea de a lega actualele preocupări de antreprenoriat social în lumea satului de experiențele de pionierat ale Școlii Gusti (sau a unei părți din aceasta).

*Goicea Mare **progress to date***

Ce era Goicea-Mare la „ancheta științifică”, așa cum o denumesc Mircea Vulcănescu, din 1925? Au participat atunci 11 cercetători: profesorul Dimitrie Gusti și asistentul său Gh. Vlădescu-Răcoasa, plus alți opt studenți de la Facultatea de Filosofie și Litere și unul de la Medicină.

Era o comună cu 1.777 de locuitori din Câmpia Olteniei. Avea primărie, trei școli primare, una dintre ele fiind mixtă, o biserică ortodoxă. În sat se mai aflau o bancă (Banca populară „Adăpostul Țăranului”), patru băcării, un depozit de cărbuni, un altul de lemne și unul de vin, două mori, o brutărie etc. În 1990, sunt publicate câteva note din această anchetă sociologică (Vulcănescu, 1990), unde sunt oferite anumite indicații privitoare la observațiile făcute atunci – sunt considerații despre modă, spiritul economic, obiceiuri (cultul morților) etc.

Dacă descinderea grupului de cercetători la Goicea Mare în 1925 a fost datorată în mare parte hazardului (poate ar fi meritat o investigație mai atentă a destinului și inclusiv lucrării lui Gh Popescu-Goicea, studentul care și-a convins profesorii și colegii să vină în satul lui natal) ce a urmat după 1990 s-a datorat tocmai renumelui (sociologic) dobândit de această localitate.

În epoca postcomunistă sunt consemnate nu mai puțin de trei monografii dedicate comunei Goicea. Prima (fără an de apariție dar documentată prin anii ‘90) se găsește în stadiu de manuscris (cercetarea istorică a profesorului de istorie Vlădescu Ioana – o lucrare pentru obținerea gradului didactic I) și prezintă un conținut „eminamente istoric” (Otovescu, 2006a).

Cea de a doua, aparține lui Petre Gigea-Gorun, fiu al comunei care își lansează cartea la Primăria locală în 2006 (rod al preocupărilor sale din anii anteriori). Monografia este subintitulată „sentimentală” și este vădit o lucrare de amator. Conține o serie de informații inedite și fotografii din arhiva personală a autorului. Din păcate, trecutul acestuia (fost membru marcant al nomenclurii ceaușiste – primar al Craiovei, ministru de finanțe, ambasador în Franța) își pune amprenta cu idiosincraziile inerente, pe lucrarea sa „de suflet”. Aș da ca exemplu doar modul laudativ-nostalgic în care amintește de succesele cooperativei agricole din comună

(grajduri moderne cu apă curentă și mulsoare electrică), pentru ca la câteva pagini mai departe să îl elogieze pe eroul local declarat post-mortem cetățean de onoare al comunei, un țăran goicean autentic, proprietar a câteva pogoane de pământ care a refuzat cu obstinație să cedeze presiunilor de a se înscrie în colectiv și a reușit să moară proprietar agricol necooperativizat (prin anii '70). Din păcate, lipsește în lucrarea ex-ministrului P. Gigea tocmai secvența care ar fi unit cele două secvențe, și anume descrierea modului în care s-a înfăptuit colectivizarea la Goicea ca mai peste tot în țară, cu abuzuri și amenințări și cu sărăcirea populației rurale. Și aceasta ar fi fost, evident și o explicație pentru lipsa preocupărilor de „acțiune socială” la sate pentru o lungă perioadă.

O monografie mult mai elaborată și urmând (pe cât posibil) modelul gustian a fost realizată de un colectiv de la Universitatea din Craiova, sub coordonarea lui Dumitru Otovescu. S-a publicat volumul *Monografia sociologică a comunei Goicea, județul Dolj*. Autorii apreciază că cercetarea monografică „reprezintă o caracteristică a întregii evoluții a cercetării sociale din România (Otovescu, 2006). Valoarea sa ar consta în a reprezenta „o veritabilă «*bancă de date*» exploatabilă în cel puțin trei direcții, dintre care una este cea „istorică”, înlesnind evidențierea procesualității. Mai mult, monografia ar trebui să se încadreze în paradigma dezvoltării pentru a putea surprinde tendințele reale... ale unei comunități rurale!” (Otovescu, 2006b).

Putem aprecia deschiderea autorilor pentru schimbare, pentru captarea dinamicii comunitare. Totuși nu putem să nu remarcăm că pe alocuri răzbate un iz de propagandă populist-tradiționalistă care nu poate favoriza înțelegerea corectă a tendințelor și proceselor: unul dintre coautori critică (mai deloc justificat) „experimentul fermierului european cu standarde aplicate parțial și trunchiat, de tipul marcării electronice a animalelor, a interzicerii târgurilor tradiționale și a montelor naturale pe fondul descurajării oricărei producții țărănești și a prăbușirii structurilor comunitar-culturale ale comunelor” (Otovescu, 2006a). Cu atât mai mult, cu cât însuși coordonatorul volumului amintit scrie în altă lucrare despre monografia sociologică locală că ar trebui „să se adapteze proiectului european de dezvoltare durabilă, conturând științific problematica actuală a ruralului românesc, prins deopotrivă în propria tradiție, dar și în fenomenul european al «renașterii rurale»” (Otovescu, 2006b).

Perspectivile satului românesc – realitățile prezentului

Demersul nostru merge către proiectarea unei noi abordări monografice a satului studiat în urmă cu 100 de ani: ce ar mai fi de interes și ce ar merita abordat printr-o nouă (posibilă) descindere a specialiștilor în vechile hotare de la Goicea Mare? Ce loc și-ar găsi în acest nou demers componenta de acțiune socială în lumea satului?

Argumente găsim la tot pasul în literatura sociologică: este nevoie în continuare de studii locale calitative – consideră unul dintre sociologii prestigioși ai momentului

– deoarece în actuala fază de dezvoltare „ar trebui să știm ... care, unde și de ce sunt comunele extrem de sărace din țară” (Sandu, 2025). Cu alte cuvinte, merită să continuăm să facem monografie sociologică nu doar pentru a ține în viață moștenirea Școlii de la București, ci pentru că realmente este nevoie de asemenea cercetări locale.

Doar că prestigiul simbolic de care se bucură monografia (cel puțin în România) nu ar trebui să conducă la instrumentalizarea ei politică și aservirea față de cauze care de fapt i-au fost întotdeauna străine. Brandul internațional al monografiei ne obligă la o atitudine obiectivă, avansată și deschisă.

Ce este Goicea azi și de ce o cercetare acum?

După aproape un secol de la celebra anchetă gustiană din 1925, la aproape 20 de ani de la monografia sociologică realizată de colectivul de la Universitatea din Craiova, comuna Goicea poate revini în atenție ca spațiu relevant pentru o nouă cercetare de profunzime. Ce mai înseamnă azi viața colectivă într-o comună care, în perioada interbelică, avea o economie locală, o bancă populară și mici întreprinderi care susțineau o rețea socială relativ stabilă? Cât din această infrastructură socială mai este activă, relevantă sau accesibilă pentru locuitorii actuali?

Migrația, internă, dar mai ales externă, a devenit un fenomen structurant în România, mai ales în perioada post-aderare la Uniunea Europeană, deci și la Goicea, ca și în multe alte localități din Câmpia Olteniei. Familii întregi s-au dispersat între sate și orașe, între România și Italia, Germania sau Spania. Ce impact are acest flux continuu de plecări asupra structurii demografice și afective a comunei? Cum se transformă granițele familiei, ale muncii și ale apartenenței? Ce rămâne în urmă – și, mai ales, cine? Și ce rol continuă (sau nu) să joace aceia care au plecat cu gând de chiverniseală și (sau nu) de întoarcere la vatră.

Aderarea României la Uniunea Europeană în 2007 a facilitat mobilitatea, dar nu a rezolvat problema dezvoltării locale. Din contră, s-ar putea spune că, în lipsa unor politici coerente și a unei infrastructuri care să susțină inițiativa locală, spații precum Goicea au devenit „zone de plecare”, mai degrabă decât de revenire. Cum se explică absența alternativelor economice locale, în ciuda accesului teoretic la fonduri europene și a retoricii despre dezvoltarea rurală? Este declinul agriculturii de subzistență însoțit de apariția unor forme viabile de economie – sau pur și simplu de precaritate și dependență?

Școala, multe secole nucleul simbolic al comunității, se confruntă astăzi cu un dublu declin: numeric (tot mai puțini copii) și simbolic (scăderea încrederii în valoarea educației ca mobilitate socială). Cum mai arată rolul educației într-un spațiu în care tinerii pleacă devreme, iar cei rămași nu par să aibă alternative reale?

O cercetare la Goicea acum nu ar fi doar un exercițiu de actualizare a unei arhive, ci o intervenție necesară pentru a înțelege transformările lente, dar profunde, ale unei comunități rurale aflate la intersecția dintre memorie, supraviețuire și derută structurală. Poate fi Goicea un studiu de caz pentru reimaginarea ruralității

românești într-o epocă marcată de mobilitate, incertitudine și dezechilibru? Și, mai ales, ce tip de cunoaștere ar fi utilă și cui? Ce loc și-ar găsi într-o asemenea intervenție componenta de acțiune socială în sensul revigorării inițiativelor locale și a dezvoltării comunitare?

Un nou studiu, și deci o nouă descindere, la Goicea ar putea avea valoarea unei reîntoarceri reflexive, nu doar asupra satului în sine, ci și asupra practicii cercetării monografice în epoca post-rurală. Dacă în 1925 Goicea Mare oferea contextul unei economii locale vii, iar în 2006 reflecta deja efectele tranziției, astăzi, între fragmentare comunitară și amintirea unei coerențe pierdute, comuna devine un spațiu propice pentru observarea formelor subtile ale rezilienței sociale. O cercetare actuală nu ar trebui să caute doar „urmele” trecutului sau „supraviețuirile” culturale, ci să capteze tensiunile dintre mobilitate și rădăcinare, dintre declinul infrastructurilor și emergența unor noi practici cotidiene. Goicea, așadar, nu mai este doar un obiect de studiu static (cum nu a fost nici pentru Vulcănescu), ci un laborator viu al transformării rurale (așa cum am văzut la Golopenția sau la Stahl și cum dorea din tot sufletul chiar D. Gusti), în care se pot testa metode noi, inter și transdisciplinare, capabile să surprindă procese mai fluide și neuniforme și în care este loc pentru intervenții sociale care să însușească atât comunitatea locală, cât și – prin forța exemplului – întreaga națiune. Printr-o astfel de abordare, cercetarea ar putea contribui nu doar la cunoașterea academică, ci și la conturarea unor politici mai sensibile la realitățile rurale contemporane.

Notă

¹Explicația pare să fie trecerea lui M. Biji de la prima instituție la cea de a doua.

Bibliografie

- Antimirescu, I. (2023). Rezistența anticomunistă din Vrancea: activitatea grupului din Herăstrău, *Analele Bucovinei*, XXX, 1, Rădăuți-București, 223-233.
- Bosomitu, S. (2015). *Miron Constantinescu. O biografie*. București: Humanitas.
- Bucur, B. (2019). Sociologia proastei guvernări în România interbelică. București: RAO.
- Butoi, I. (2025). Șanț sau intrarea în post-monografie, *Transilvania*, 1-2, 10-17.
- Cernea, M. Stahl, H.H., Chepeș, Gh. (red.)(1970). *Două sate. Structuri sociale și progres tehnic*. București: Politică.
- Conea, I. (1940). *Clopotiva un sat din Hațeg. Monografie întocmită de echipa Regală Studențească 19/935*, București: Institutul de Științe Sociale al României.
- Constantinescu, M. (1941). Oarja, Procesul de sărăcire, în A. Golopenția, *60 de sate românești*, București: Institutul de Științe Sociale al României.
- Constantinescu, M. (1966). Direcții actuale ale cercetării sociologice în țara noastră, în M. Constantinescu (coord.), *Cercetări sociologice contemporane*.
- Diaconu, M. (1990). Prima campanie monografică a Școlii Sociologice de la București (Goicea Mare, 1925), *Sociologie românească*, 3-4, 355-365.
- Gigea-Gorun, P. (2006). *Comuna Goicea cu oameni și fapte. Monografie sentimentală*. Craiova: Scrisul românesc.

- Golopenția, A. (1932). Aspecte ale desfășurării procesului de orășenizare a satului Cornova, *Arhiva pentru Știință și Reformă*, X, 545.
- Juravle, A. (2020). Continuitate și discontinuitate în Drăgușul contemporan: un studiu de caz, *Transilvania*, 2-3, 65-81.
- Murgescu, C. (1957). Cercetările monografice la sate în România, *Contemporanul*, 32 (566).
- Pavelescu, A. (2006). Pe urmele profesorului Dimitrie Gusti la Goicea Mare, *Revista de Sociologie*, 2, 109-111.
- OECD (2021). *Social Economy and Innovation: Key Drivers for Sustainable Development*. Paris. Social economy and social innovation | OECD. Accesat septembrie 2025.
- Otovescu, D. (coord.) (2006a). *Monografia sociologică a comunei Goicea, Jud. Dolj*. Craiova: Beladi.
- Otovescu, D. (2006b). *Monografia sociologică în România*. Craiova: Beladi.
- Rostás, Z. (2023). Școala Gusti și reforma socială a României (Interviu acordat criticului de artă Cosmin Năsui), Zoltán Rostás - Școala Gusti și reforma socială a României #NomaziDigitaliLaSat. Accesat septembrie 2025.
- Sandu, D. (2025). Înțelegerea sărăciei demografice locale în reorganizarea administrativă a comunelor. *Contributors*.
- Stahl, H.H. (1936). Școala monografiei sociologice, *Arhiva pentru Știință și Reformă Socială*, XIV, II, 1130-1165,
- Stahl, H. H. (1939). *Nerej un village d'une region archaique*. București: Institutul Social Român.
- Stahl, H.H. (1972). Satul Drăguș, după 40 de ani, *Viitorul Social*, 1(2).
- Vasile, C. (2018). Institutul de Cercetări Economice al Academiei RPR 1952-1965, între analiză științifică și propagandă ideologică, *Revista istorică*, 5-6.
- Voinea, A. R. (2020). Sănătate, muncă, minte, suflet: evoluția căminelor culturale din România (1921-1989), în C. Croitoru, & B. Pălici (coord.), *Atlasul Culturii - Ediția I. Așezămintele culturale în spațiul rural*, 2020, București: Universitară; Universul Academic, 11-28.
- Vulcănescu, M. (1990). Câteva observațiuni asupra vieții spirituale a sătenilor din Goicea-Mare. Note dintr-o anchetă sociologică, *Sociologie Românească*, 1(3-4), 365-369.
- *** (1972). Cercetarea complexă a zonei Vrancea. Realități, perspective și optimizarea proceselor sociale, *Viitorul social*, 1(3).

Primit: 15 iulie 2025 Acceptat: 9 septembrie 2025